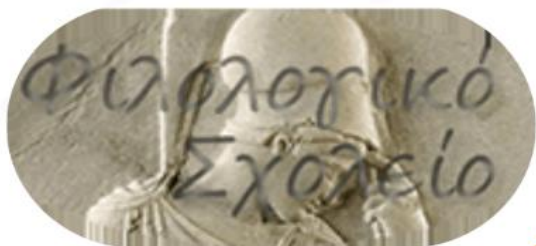

ΙΩΑΝΝΑ ΖΩΤΟΥ - ΜΑΡΙΝΑ ΤΣΑΝΤΟΓΛΟΥ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Β ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

- ΘΕΩΡΙΑ
- ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΘΕΩΡΙΑΣ
- ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ & ΘΕΩΡΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ
- ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
- ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
- ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΩΝ

ISBN: 978-618-87969-0-4

ΙΩΑΝΝΑ ΖΩΤΟΥ – ΜΑΡΙΝΑ ΤΣΑΝΤΟΓΛΟΥ

Επιμέλεια: Ευαγγελία-Ευτυχία Καραγιάννη

Εκδόσεις: Φιλολογικό σχολείο

Διεύθυνση/ Κεντρική Διάθεση: Πάτμου 20, Χολαργός
15562

Τηλ: +30 210 6544033

Email: info@filologikosxoleio.gr

Website/ e-shop: filologikosxoleio.gr

ISBN: 978-618-87969-0-4

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελ. 4
ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ^η	Σελ. 6
ΕΝΟΤΗΤΑ 2 ^η	Σελ. 58
ΕΝΟΤΗΤΑ 3 ^η	Σελ. 98
ΕΝΟΤΗΤΑ 4 ^η	Σελ. 123
ΕΝΟΤΗΤΑ 5 ^η	Σελ. 158
ΕΝΟΤΗΤΑ 6 ^η	Σελ. 215
ΕΝΟΤΗΤΑ 7 ^η	Σελ. 253
ΕΝΟΤΗΤΑ 8 ^η	Σελ. 272
ΕΝΟΤΗΤΑ 9 ^η	Σελ. 315
ΛΥΣΕΙΣ	Σελ. 326
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	Σελ. 526
ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ	Σελ. 548
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	Σελ. 549

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η γλώσσα είναι ζωντανός οργανισμός· εξελίσσεται, μεταβάλλεται και απαιτεί από εμάς συνεχή φροντίδα και μελέτη. Από πολύ νωρίς, η αγάπη μου για τη γλώσσα και η επιθυμία μου να τη διδάξω με τρόπο ουσιαστικό και δημιουργικό έγιναν το κίνητρο για να αφιερώσω τη ζωή μου στη φιλολογία και τη γλωσσολογία. Ως εκπαιδευτικός, πάντα πίστευα πως η διδασκαλία της γλώσσας δεν περιορίζεται στην αποστήθιση κανόνων, αλλά ανοίγει δρόμους σκέψης, καλλιεργεί την έκφραση και βοηθά τους μαθητές να χτίσουν τη δική τους φωνή.

Μέσα από αυτή τη βαθιά πεποίθηση και μεράκι γεννήθηκε η ιδέα αυτού του βοηθήματος, το οποίο δημιουργήθηκε με πολλή προσοχή, αγάπη και επαγγελματική συνέπεια. Στόχος μας ήταν να σχεδιάσουμε ένα υλικό που θα στέκεται πραγματικά δίπλα στον μαθητή: να τον καθοδηγεί βήμα-βήμα, να του δίνει ξεκάθαρα εργαλεία, να τον διευκολύνει να προσεγγίσει τη θεωρία αλλά και να του ανοίγει δρόμους στην εφαρμογή της γνώσης.

Η δομή του βιβλίου ακολουθεί μια λογική και σταδιακή πορεία:

- ✓ Θεωρία: παρουσιάζεται με τρόπο απλό, κατανοητό και οργανωμένο, ώστε να μπορεί ο μαθητής να την αφομοιώσει εύκολα.
- ✓ Ασκήσεις θεωρίας: ακολουθούν άμεσα, επιτρέποντας στον μαθητή να εφαρμόσει τη νέα γνώση και να εμπεδώσει το περιεχόμενο.
- ✓ Σχεδιαγράμματα & θεωρία Έκθεσης: δίνουν πρακτικά μοντέλα και μεθοδολογικά βήματα, ώστε η παραγωγή λόγου να πάψει να φαντάζει δυσκολία και να γίνει διαδικασία δημιουργίας.

- ✓ Κριτήρια αξιολόγησης: προσφέρουν στον μαθητή μια ρεαλιστική εικόνα των απαιτήσεων, ενθαρρύνοντας την εξοικείωση με τον τρόπο εξέτασης.
- ✓ Πλήρεις απαντήσεις όλων των ασκήσεων, των φύλλων εργασίας και των κριτηρίων αξιολόγησης.

Το στοιχείο που καθιστά το βοήθημα αυτό πραγματικά πρωτοποριακό είναι η ενσωμάτωση κριτηρίων αξιολόγησης σύμφωνα με το νέο Πρόγραμμα Σπουδών που αναμένεται να εισαχθεί σταδιακά στα σχολεία. Έτσι, ο μαθητής δεν προετοιμάζεται μόνο για το «τώρα», αλλά αποκτά και την αυτοπεποίθηση να ανταποκριθεί στις εξελίξεις που θα συναντήσει τα επόμενα χρόνια.

Η δημιουργία αυτού του βιβλίου είναι καρπός συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας με συναδέλφους που μοιράζονται το ίδιο όραμα: να κάνουμε τη γλωσσική εκπαίδευση πιο προσιτή, πιο λειτουργική, πιο ουσιαστική. Κάθε σελίδα είναι γραμμένη με σεβασμό στις ανάγκες του μαθητή, με πίστη στη δύναμη της γλώσσας και με αγάπη για το μάθημα που υπηρετούμε.

Εύχομαι το βοήθημα αυτό να γίνει για κάθε μαθητή όχι μόνο εργαλείο μάθησης, αλλά και γέφυρα προς μια βαθύτερη σχέση με τη γλώσσα μας. Να τον εμπνεύσει να ανακαλύψει τη χαρά της σωστής έκφρασης, τη δύναμη του λόγου και την ομορφιά της σκέψης που αποτυπώνεται με σαφήνεια και δημιουργικότητα.

Με μεράκι και ειλικρινή διάθεση προσφοράς, παραδίδουμε αυτό το έργο στους μαθητές, στους γονείς και στους εκπαιδευτικούς, με την ευχή να σταθεί πολύτιμος συνοδοιπόρος στην πορεία της γνώσης.

Μαρίνα Τσαντόγλου

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ

Από τον τόπο μου σε όλη την Ελλάδα

Το υποκείμενο

Υποκείμενο ονομάζεται η λέξη που δηλώνει ποιος ενεργεί ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε πτώση **ονομαστική** και το βρίσκουμε ρωτώντας το ρήμα με την ερώτηση **ποιος**.

π.χ. Οι Έλληνες είναι φιλόξενος λαός.

Οι μορφές του υποκειμένου

Το υποκείμενο μπορεί να είναι ουσιαστικό ή οποιαδήποτε άλλη λέξη ή πρόταση, με άρθρο ή χωρίς άρθρο:

- ουσιαστικό, π.χ. Ο Γιώργος κοιμάται.
- αντωνυμία, π.χ. Αυτός κοιμάται.
- ουσιαστικοποιημένο επίθετο, π.χ. Ο ξένος έφτασε.
- μετοχή με άρθρο, π.χ. Ο πεινασμένος καρβέλια ονειρεύεται.
- άκλιτη λέξη (επίρρημα) με άρθρο, π.χ. Τα παρακάτω είναι περιττά.
- πρόταση χωρίς άρθρο, π.χ. Πρέπει να έρθεις.
- πρόταση με άρθρο, π.χ. Με συγκλόνισε το ότι με εξαπάτησε.
- οποιοδήποτε μέρος του λόγου με άρθρο, π.χ. Το φεύγω είναι ρήμα.

Το ρήμα που έχει υποκείμενο πρόταση χωρίς άρθρο είναι είτε απρόσωπο (ή τριτοπρόσωπο) είτε απρόσωπη έκφραση.

- Απρόσωπα ή τριτοπρόσωπα ονομάζονται ορισμένα ρήματα που συναντώνται μόνο στο γ' ενικό πρόσωπο, δεν παίρνουν υποκείμενο κάποιο πρόσωπο ή πράγμα σε ονομαστική, αλλά δευτερεύουσα πρόταση. Τέτοια ρήματα είναι:

α. τα ρήματα *πρέπει, πρόκειται, συμφέρει, μέλει, μέλλεται, νοιάζει, ενδιαφέρει, συμβαίνει, ταιριάζει, ενδέχεται*

β. τα ρήματα που φανερώνουν φυσικά φαινόμενα: βρέχει, βροντά, αστράφτει, φυσά, χιονίζει, χαράζει, φέγγει, ξημερώνει, βραδιάζει, χειμωνιάζει κ.λπ.

γ. το γ' ενικό πρόσωπο πολλών ρημάτων τα οποία απαντούν και ως προσωπικά: λέγεται, ακούγεται, αναγγέλλεται, αξίζει, μοιάζει, ανακοινώνεται, υποτίθεται, συμπεραίνεται, φαίνεται, αρκεί, φτάνει, πειράζει, ανησυχεί, μπορεί, τυχαίνει, είναι, χρειάζεται, αποφασίζεται, αρμόζει, απαιτείται, μένει, λείπει, γίνεται, έρχεται.

- Απρόσωπες εκφράσεις: οι εκφράσεις που δεν έχουν υποκείμενο πρόσωπο ή πράγμα αλλά ολόκληρη πρόταση ή το υποκείμενό τους είναι ακαθόριστο, και σχηματίζονται από:

α. τα ρήματα είναι και υπάρχει + ουσιαστικό

π.χ. Είναι ώρα να φύγω.

Υπάρχει ελπίδα να τον δω αύριο.

β. το ρήμα είναι + ουδέτερο επιθέτου ή μετοχής:

π.χ. Είναι κακό να αδικείς τους συνανθρώπους σου.

Επόμενο είναι να συναντήσεις δυσκολίες στις εξετάσεις.

γ. το ρήμα είναι + τροπικό επίρρημα:

π.χ. Καλύτερα είναι να περάσεις αύριο από το σπίτι.

Παράλειψη του υποκειμένου

Το υποκείμενο συχνά παραλείπεται όταν είναι **πρώτο ή δεύτερο πρόσωπο** και ο ομιλητής ή ο συγγραφέας δεν θέλει να δώσει έμφαση σε αυτό (επειδή εννοείται εύκολα από την κατάληξη του ρήματος).

π.χ. Θα επιστρέψω το βράδυ (ενν. εγώ).

Το **τρίτο πρόσωπο** παραλείπεται συνήθως στις εξής περιπτώσεις:
→ όταν **εννοείται** εύκολα από τα συμφραζόμενα,

π.χ. - Τι κάνει ο Νίκος;

- Είναι πολύ καλά (ενν. Ο Νίκος).

→όταν είναι μια γενική έννοια ή όταν μπορεί να εννοηθεί μόνο ένα υποκείμενο,

π.χ. Είναι 6 μμ. (ενν. Η ώρα).

→όταν το ρήμα δείχνει κάποιο φυσικό φαινόμενο,

π.χ. βρέχει

Συμφωνία υποκειμένου και ρήματος

→Το ρήμα συμφωνεί με το υποκείμενό του σε πρόσωπο και αριθμό,

π.χ. Η Ευγενία παίζει στην αυλή. (Το υποκείμενο Η Ευγενία είναι γ' πρόσωπο ενικού αριθμού, όπως και το ρήμα παίζει)

→Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα, το ρήμα μπαίνει σε

πληθυντικό αριθμό,

π.χ. Η Ευγενία και ο Περικλής παίζουν στην αυλή.

→Όταν υπάρχουν πολλά υποκείμενα σε διάφορα πρόσωπα (α', β', γ'), το ρήμα μπαίνει στο επικρατέστερο πρόσωπο (το α' πρόσωπο είναι επι-

κρατέστερο του β' και το β' επικρατέστερο του γ'),

π.χ. Εμείς και εσείς θα πάμε εκδρομή. Πότε θα έρθετε εσείς και οι άλλοι;

→Η συμφωνία υποκειμένου και ρήματος ως προς το πρόσωπο και τον αριθμό μπορεί να μην τηρείται στις παρακάτω περιπτώσεις:

• Όταν το υποκείμενο είναι περιληπτικό όνομα,

π.χ. Μεγάλος αριθμός ανθρώπων περίμεναν να έρθει η σειρά τους.

• Όταν ένα υποκείμενο ενικού αριθμού συνδέεται με άλλα πρόσωπα ή πράγματα,

π.χ. Εγώ με τους φίλους μου πήγαμε στον κινηματογράφο.

• Όταν υπάρχουν περισσότερα από ένα υποκείμενα τα οποία μπορούν να θεωρηθούν ενιαίο σύνολο,.

π.χ. Η εξυπνάδα και η καλοσύνη του εκτιμήθηκε από όλους.

Παραγωγή με αχώριστα μόρια

- Τα ονόματα και τα ρήματα διακρίνονται σε **απλά**, όταν σχηματίζονται από το θέμα και την κατάληξη (π.χ. ντομάτα), και

σε **μη απλά**, όταν είναι προϊόντα **παραγωγής** (π.χ. ντοματ-ιά) ή **σύνθεσης** (αγγουρο-ντομάτα).

- **Παραγωγή** είναι η διαδικασία κατά την οποία από μια λέξη σχηματίζουμε, με την προσθήκη κάποιων στοιχείων, κάποιες άλλες λέξεις (**παράγωγες λέξεις**). Π.χ. από τη λέξη «παιδί» τη λέξη «παιδάκι».
- Ο συνηθέστερος τρόπος με τον οποίο παράγονται λέξεις είναι ο εξής: προσθέτουμε στο θέμα της λέξης κάποια παραγωγικά στοιχεία. Τα στοιχεία αυτά ονομάζονται **προσφύματα** και η διαδικασία **προσφυματική παραγωγή**. Τα στοιχεία αυτά προστίθενται είτε αριστερά, δηλαδή πριν, από το θέμα και ονομάζονται **προθήματα** [π.χ. προσθέτουμε μια πρόθεση ή το στερητικό α- πριν από τη λέξη (φεύγω → διαφεύγω, κακός → άκακος)] είτε δεξιά, δηλαδή μετά το θέμα, και ονομάζονται **επιθήματα** [π.χ. στο θέμα της λέξης προσθέτουμε μια νέα, διαφορετική κατάληξη, που λέγεται παραγωγική κατάληξη (πατέρας→πατερούλης)].
- Τα πιο συνηθισμένα **προθήματα** είναι τα **αχώριστα μόρια**.
- Άρα, **αχώριστα μόρια** είναι οι λέξεις (παραγωγικά μορφήματα) οι οποίες δεν στέκονται μόνες τους στον λόγο και χρησιμοποιούνται μόνο για την παραγωγή άλλων λέξεων.
- Τα αχώριστα μόρια χωρίζονται σε **λόγια** και **λαϊκά**.
- Τα **λόγια αχώριστα μόρια** προέρχονται α) από προθέσεις της Αρχαίας Ελληνικής ή β) από παλαιότερες λέξεις ή μέρος λέξεων της Νέας Ελληνικής.
- Τα σημαντικότερα λόγια αχώριστα μόρια που προέρχονται από προθέσεις της αρχαίας, με τις αντίστοιχες σημασίες τους, είναι τα εξής:
 - **Δια- (δι-):** δηλώνει α) διανομή (**διαμοιράζω**), β) χωρισμό (**διαίρεση**), γ) διασκορπισμό (**διασπείρω**), δ) διαφορά (**διαφωνώ**), ε) συναγωνισμό (**διαγωνίζομαι**), στ) εναντίωση, διαμάχη (**διαπληκτίζομαι**), ζ) επίταση και έμφαση (**διαφθείρω**), η) υπεροχή (**διάκριση**), θ) κίνηση μέσα από τόπο ή από ένα σημείο προς άλλο (**διέρχομαι**), ι) χρονική διάρκεια (**διαμονή**), ια) διακοπή (**διακόπτω**),

**«ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ
ΠΡΟΣΕΧΕΣ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ»**

«ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ»

1ο ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Α. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Διαβάστε το άρθρο: «Γιατί τα αρτοσκευάσματα στην Ευρώπη είναι καλύτερα για την υγεία», της εφημερίδας: «Η Καθημερινή».

Πηγή άρθρου: <https://www.kathimerini.gr/world/563783296/giati-ta-artoskeyasmata-stin-eyropi-einai-kalytera-gia-tin-ygeia/>

Εστιάστε στις 3 πρώτες παραγράφους. Εντοπίστε τις δευτερεύουσες ονοματικές προτάσεις. Σημειώστε τον σύνδεσμο εισαγωγής, το ρήμα εξάρτηση, το είδος και τη συντακτική τους λειτουργία.

Β. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

Άσκηση 1:

Με επίκεντρο τη λέξη: «πολιτισμός», καθώς και την εικόνα που ακολουθεί, καταγράψτε λέξεις ή μικρές φράσεις που συνδέονται με αυτά. Μπορείτε να αξιοποιήσετε, ως εργαλείο, τον εννοιολογικό χάρτη.

Άσκηση 2:

Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο:

Κάθε φορά που επισκεπτόμαστε ένα μουσείο, ταξιδεύουμε νοερά σε άλλες εποχές. Τα εκθέματα δεν είναι απλά αντικείμενα, αλλά μαρτυρίες του παρελθόντος που αφηγούνται ποιοι ήμασταν, ποιοι είμαστε και πώς εξελιχθήκαμε. Ένα άγαλμα, ένας πίνακας ή ένα χειρόγραφο δεν αποτελούν απλώς καλλιτεχνικές δημιουργίες· είναι φορείς μνήμης, ιδεών και αξιών.

Ο πολιτισμός, ωστόσο, δεν ζει μόνο στα μάρμαρα και στις τοιχογραφίες. Ζει στις ιστορίες που μοιραζόμαστε, στη γλώσσα που διατηρούμε, στον τρόπο που σεβόμαστε τον άλλον. Ζει ακόμη στις παραδόσεις που συνεχίζουμε, στις γιορτές, στη μουσική, στα τραγούδια και στις καθημερινές μας συνήθειες.

Αν αγαπήσουμε και προστατέψουμε την πολιτιστική μας κληρονομιά, τότε δεν περιοριζόμαστε στο να θαυμάζουμε το παρελθόν. Γινόμαστε ενεργοί δημιουργοί του παρόντος και υπεύθυνοι διαμορφωτές του μέλλοντος. Έτσι, ο πολιτισμός παύει να είναι απλώς μια λέξη και γίνεται στάση ζωής.

Α) Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Στήλης Α με τη σωστή σημασία στη Στήλη Β:

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
Εκθέματα	Συνήθειες και έθιμα που μεταδίδονται από γενιά σε γενιά
Μαρτυρίες	Αντικείμενα που παρουσιάζονται σε μουσεία
Κληρονομιά	Ηθικές αρχές που καθοδηγούν τη ζωή μας
Αξίες	Στοιχεία που αποδεικνύουν ή

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η ολοκλήρωση αυτού του βοηθήματος δεν θα ήταν δυνατή χωρίς τη στήριξη και τη συμβολή ανθρώπων που στάθηκαν συνοδοιπόροι σε αυτή την πορεία.

Θερμά ευχαριστώ τη συνάδελφο και συνεργάτιδά μου, Ιωάννα Ζώτου, για την πολύτιμη συνεργασία, τις ιδέες και την έμπνευση που μοιραστήκαμε στη δημιουργία του βιβλίου. Ευχαριστώ τους μαθητές μου, που με την αγάπη τους για τη γνώση και τη ζωντάνια τους με εμπνέουν καθημερινά να αναζητώ νέους τρόπους διδασκαλίας και με ωθούν να γίνομαι καλύτερη.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω στο Φιλολογικό Σχολείο και στον ιδρυτή του, κ. Δημήτρη Νάτση, για την εμπιστοσύνη, την καθοδήγηση και την έμπρακτη στήριξη στην εκπαιδευτική μου πορεία. Η συμβολή του υπήρξε καθοριστική για τη διαμόρφωση της επαγγελματικής και επιστημονικής μου ταυτότητας.

Ευγνώμονες είμαστε επίσης προς τις οικογένειές μας, που με την υπομονή, την κατανόηση και την ενθάρρυνσή τους μας στήριξαν σε κάθε βήμα αυτής της δημιουργικής διαδικασίας.

Τέλος, ένα μεγάλο «ευχαριστώ» σε όλους τους εκπαιδευτικούς που θα εμπιστευτούν το έργο μας και κυρίως στους μαθητές και στις μαθήτριες που θα το κρατήσουν στα χέρια τους· σε αυτούς αφιερώνουμε αυτό το βοήθημα.

Μαρίνα Τσαντόγλου